

POSTANOWIENIE

Dnia 13 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa R. D.
przeciwko Skarbowi Państwa - Komendantowi Służby Ochrony Państwa
o ekwiwalent za niewykorzystany urlop wypoczynkowy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 kwietnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 2 grudnia 2021 r., sygn. akt III APa 29/20,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1350 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 2 grudnia 2021 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez pozwanego Skarb Państwa - Komendanta Służby Ochrony Państwa od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 17 grudnia 2019 r. (umarzającego postępowanie co do kwoty 66 zł, zasądzającego od pozwanego na rzecz powoda R. D. kwotę 26.105 zł tytułem wyrównania ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop wypoczynkowy z odsetkami za opóźnienie w wysokości ustawowej od dnia 1 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty oraz zasądzającego od pozwanego na rzecz powoda kwotę 4.923 zł tytułem zwrotu kosztów procesu), zmienił ten wyrok tylko o tyle, że zasądził od pozwanego na

rzecz powoda odsetki za czas opóźnienia od należności głównej od dnia 7 marca 2015 r., oddalił apelację w pozostałym zakresie i rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Pozwany Skarb Państwa – Komendant Służby Ochrony Państwa zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 2 grudnia 2021 r., zaskarżając ten wyrok w części, to jest w punkcie I. w zakresie, w jakim został niezmieniony wyrok Sądu pierwszej instancji, w punkcie II. i w punkcie III., zarzucając naruszenie prawa materialnego, to jest art. 105 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 98 ustawy o BOR w związku z art. 68 ust. 1 ustawy o BOR, art. 173 k.p., oraz wydanego na podstawie zawartego w nim upoważnienia rozporządzenia wykonawczego Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 8 stycznia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad udzielania urlopu wypoczynkowego, ustalania i wypłacania wynagrodzenia za czas urlopu oraz ekwiwalentu pieniężnego za urlop (Dz.U. Nr 2, poz. 14), art. 117 § 2 k.c. w związku z art. 65 § 1 k.c., art. 123 § 1 pkt 2 k.c. w związku z art. 65¹ k.c., a także naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 368 § 1 pkt 4 k.p.c. w związku z art. 381 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący podniósł, że w sprawie występują istotne zagadnienie prawne, które zawarł w pytaniach: 1) czy jest dopuszczalne uzupełniające stosowanie - na zasadzie słuszności - przepisów prawa pracy do regulacji świadczeń przysługujących funkcjonariuszom służb mundurowych, w szczególności BOR, w ramach administracyjnoprawnego stosunku służbowego, w zakresie instytucji wymienionych w pragmatyce służbowej, w przypadku których pragmatyka ta nie odsyła wyraźnie do stosowania przepisów prawa pracy, a dana instytucja uregulowane jest mniej korzystnie, w sposób częściowy lub gorszy legislacyjnie niż w przepisach prawa pracy, czy też stosowanie przepisów kodeksu pracy jest wyłączone w takiej sytuacji z uwagi na odrębność celów i funkcji regulacji administracyjno-prawnego stosunku służby BOR jako formacji mundurowej i prywatnoprawny charakter stosunku pracy? 2) czy na podstawie przepisów art. 105 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 98 w związku z art. 68 ust. 1 ustawy o BOR istniała możliwość ustalenia ekwiwalentu pieniężnego za zaległy urlop i jego wypłaty byłemu funkcjonariuszowi BOR w wysokości przyjętej

uznaniowo (w szczególności na podstawie zastosowanego współczynnika 1/30), czy też z przepisów ustawy o BOR, zwłaszcza z treści art. 68 ust. 1, wynikała konieczność stosowania innego wskaźnika, tj. 1/21?

Zdaniem skarżącego, w sprawie istnieje także potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a mianowicie: 1) art. 117 § 2 k.c. w związku z art. 65 § 1 k.c. w kontekście uznawania dorozumianego zrzeczenia się korzystania z zarzutu przedawnienia prawa funkcjonariusza służb mundurowych do urlopu w naturze przez częściową, dobrowolną i uznaniową wypłatę przedawnionej należności, podczas gdy w tych samych okolicznościach - w identycznych sprawach dotyczących innych funkcjonariuszy - taka kwalifikacja jest wykluczana, 2) art. 123 § 1 pkt 2 k.c. w związku z art. 117 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 65¹ k.c. w kontekście uznania, że częściowa zapłata przedawnionego roszczenia funkcjonariusza służb mundurowych o wypłatę ekwiwalentu za niewykorzystany urlop, w części dotyczącej zaległego przedawnionego urlopu w naturze, stanowi uznanie niewłaściwe całego roszczenia i dodatkowo jest połączona ze zrzeczeniem się zarzutu przedawnienia wobec pozostałej części należności, podczas gdy te same okoliczności w identycznych sprawach w orzecznictwie części sądów są kwalifikowane jako nie dające podstawy dla takiej interpretacji.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c.,

a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPIUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie,

wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga z kolei od skarżącego określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłyby odmiennie wykładany. Należy również podkreślić, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka2003 nr 13, poz. 5).

Oceniając wniosek skarżącego Skarbu Państwa przy uwzględnieniu wyżej opisanych kryteriów, należy mieć na uwadze, że Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 października 2022 r., II PSKP 122/21 (OSNP 2023 nr 4, poz. 42), w której stroną pozwaną, tak jak w niniejszej sprawie, był Skarb Państwa - Komendant Służby Ochrony Państwa, a przedmiot sporu był tożsamy z przedmiotem sporu aktualnie rozpoznawanej sprawy, wypowiedział się co do wątpliwości prawnych wyartykułowanych także w obecnie rozpoznawanej skardze kasacyjnej.

W wyroku tym stwierdzono, że zabieg rekonstrukcji podstawy prawnej rozstrzygnięcia sprawy polegający na wykorzystaniu przepisów ustawy o statusie

lex generalis dla prawa pracy, zawierającej przepisy odzwierciedlające zasady prawa urlopowego, celem uzupełnienia luki w przepisach pragmatyki służbowej regulującej niepracownicze zatrudnienie funkcjonariusza służby mundurowej, okazało się w pełni uprawnione i całkowicie prawidłowe nie tylko z punktu widzenia współstosowania przepisów Konstytucji RP, ale także z punktu widzenia prawa Unii Europejskiej.

Sąd Najwyższy przypomniał również, że zgodnie z jego utrwalonym orzecznictwem (zapoczątkowanym wyrokami: z dnia 18 grudnia 2006 r., II PK 17/06, OSNP 2008, nr 1-2, poz. 8; z dnia 5 grudnia 2006 r., II PK 18/06, OSNP 2008, nr 1-2, poz. 7 i podtrzymanym chociażby w orzeczeniach z dnia 20 września 2011 r., I UK 59/11, OSNP 2012, nr 19-20, poz. 247; z dnia 18 listopada 2020 r., III PK 53/19, OSNP 2021, nr 6, poz. 64 oraz z dnia 10 kwietnia 2019 r., II UK 504/17, OSNP 2020, nr 2, poz. 19; zob. także K. Kowalik-Bańczyk, Badanie z urzędu naruszenia prawa wspólnotowego przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2006 r., II PK 17/06, EPS 2009, nr 4, s. 43-48 oraz Uwzględnianie przez sąd z urzędu zarzutów opartych na prawie wspólnotowym, EPS 2007, nr 12, s. 10-20, a także M. P. Baran, Stosowanie z urzędu prawa Unii Europejskiej przez sądy krajowe, Warszawa 2014, s. 52), sąd ma obowiązek uwzględnić prawo unijne zawsze, gdy przepisy prawa krajowego wdrażają przepisy unijnych dyrektyw albo w jakikolwiek inny sposób wchodzą w zakres podmiotowy, przedmiotowy i temporalny prawa unijnego (sprawa unijna, zob. D. Miąsik, Sprawa wspólnotowa przed sądem krajowym, EPS 2008, nr 9, s. 16-22).

Sąd Najwyższy podkreślił, że sprawa o ekwiwalent za urlop wypoczynkowy funkcjonariusza służb mundurowych jest niewątpliwie sprawą unijną, bowiem zgodnie z orzecznictwem TSUE dyrektywa 2003/88/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 listopada 2003 r. dotycząca niektórych aspektów organizacji czasu pracy (Dz.U. UE L z 2003 r., Nr 299, s. 9, ze zm.) znajduje zastosowanie do funkcjonariuszy służb mundurowych w zakresie ich uprawnień do urlopu wypoczynkowego (w odniesieniu do żołnierzy zawodowych zob. wyrok z 15 lipca 2021 r., Ministrstvo za obrambo, C-742/19, ECLI:EU:C:2021:597, pkt 50; w odniesieniu do strażaków zawodowych zob. z 9 marca 2021 r., Stadt Offenbach am

Main, C-580/19, C-580/19, ECLI:EU:C:2021:183, pkt 61). Roszczenie funkcjonariusza Służby Ochrony Państwa (Biura Ochrony Rządu) o ekwiwalent za niewykorzystany urlop objęte jest więc zakresem przedmiotowym i podmiotowym normowania dyrektywy 2003/88/W.

Sąd Najwyższy stwierdził ponadto, że zgodnie z orzecznictwem TSUE, stosując prawo krajowe w obszarze objętym zakresem normowania dyrektywy, należy dokonywać jego wykładni w najszerszym możliwym zakresie w świetle brzmienia i celu tej dyrektywy, uwzględniając przy tym wszystkie przepisy prawa krajowego i odwołując się do uznanych w porządku krajowym metod wykładni, tak by zapewnić pełną skuteczność rozpatrywanej dyrektywy i dokonać rozstrzygnięcia zgodnego z realizowanymi przez nią celami. Dlatego z punktu widzenia prawa unijnego (a konkretnie zasady prounijnej wykładni prawa krajowego) w pełni dozwolone jest wykorzystanie przepisów Kodeksu pracy do uzupełnienia luk w pragmatykach dotyczących służb mundurowych – luk wynikających czy to z pominięcia prawodawczego (jak w przypadku art. 105 ustawy o BOR), czy też z pominięcia przepisu pragmatyki służbowej z powodu jego sprzeczności z prawem unijnym (jak w przypadku art. 188 ust. 6 ustawy o SOP w pierwotnym brzmieniu).

Sąd Najwyższy odniósł się też do kwestii przedawnienia roszczenia o ekwiwalent za urlop wypoczynkowy i stwierdził, że rzeczenie się zarzutu przedawnienia może nastąpić w sposób wyraźny lub dorozumiany (zamiast wielu por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasadę prawną z dnia 14 kwietnia 1972 r., III PZP 6/72, OSNC 1972, nr 9, poz. 153). Dorozumiane oświadczenie woli dłużnika o rzeczeniu się zarzutu przedawnienia można przyjąć wówczas, gdy jego zamiar rzeczenia się zarzutu przedawnienia wynika w sposób niewątpliwy z towarzyszących temu oświadczeniu okoliczności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2004 r., V CK 620/03, LEX nr 137673, w którym wymienia się takie okoliczności jak np. pertraktacje dłużnika z wierzycielem na temat rozłożenia długu na raty, zawarcie umowy nowacyjnej, zawarcie ugody sądowej lub pozasądowej). W rachubę wchodzi więc każde zachowanie się dłużnika, które ujawnia jego wolę w sposób dostateczny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2006 r., I CSK 119/06, LEX nr 395217).

Sąd Najwyższy ocenił także, że pozwany zrzekł się w okolicznościach faktycznych tamtej sprawy zarzutu przedawnienia, skoro wypłacił powodowi tytułem ekwiwalentu za niewykorzystany urlop sumę pieniężną odpowiadającą iloczynowi $1/30$ wynagrodzenia oraz wszystkich dni niewykorzystanego urlopu (przedawnionych w naturze i nieprzedawnionych). Już zatem w świetle prawa krajowego oczywiste jest, że nie doszło do naruszenia art. 117 § 2 k.c. Stanowisko to wzmacnia dodatkowo uwzględnienie optyki prawa unijnego i chociaż zgodnie z zasadą autonomii proceduralnej i pewności prawa pozostawia ono w gestii państw członkowskich – co do zasady – regulowanie terminów przedawnienia i innych instytucji dawności, to dopuszcza ocenę wpływu tych terminów – *in concreto* – na skuteczność prawa unijnego. W odniesieniu zaś do przedawnienia roszczeń pracownika o ekwiwalent za niewykorzystany urlop standard unijny został ukształtowany w wyroku TSUE z dnia 22 września 2022 r. C-120/21, LB p. TO, (ECLI:EU:C:2022:718). Zgodnie z tym orzeczeniem trzyletni termin przedawnienia takiego roszczenia pracownika jest co do zasady zgodny z prawem unijnym. Niedopuszczalne jest jednak „pod pretekstem zagwarantowania pewności prawa – aby pracodawca mógł powołać się na swoje własne uchybienie polegające na braku umożliwienia pracownikowi rzeczywistego skorzystania z prawa do corocznego płatnego urlopu, w celu wywiedzenia z niego – w ramach powództwa tego pracownika z tytułu tego samego prawa – korzyści poprzez podniesienie przedawnienia owego prawa” (pkt 48). Oddalenie z powodu przedawnienia powództwa o ekwiwalent wniesionego przez pracownika, któremu pracodawca nie umożliwił wykorzystania prawa do urlopu w naturze, „oznaczałoby dopuszczenie zachowania prowadzącego do bezpodstawnego wzbogacenia pracodawcy z naruszeniem samego celu poszanowania zdrowia pracownika, o którym mowa w art. 31 ust. 2 karty” (pkt 52 z odwołaniem do wyroku TSUE z dnia 29 listopada 2017 r., C-214/16, King, ECLI:EU:C:2017:914, pkt 64), zaś „gdy pracodawca nie umożliwił pracownikowi rzeczywistego skorzystania z prawa do corocznego płatnego urlopu nabytego w odniesieniu do danego okresu rozliczeniowego, stosowanie ogólnego terminu przedawnienia [przewidzianego w prawie krajowym] do wykonywania tego prawa ustanowionego w art. 31 ust. 2 karty wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia celu pewności prawa” (pkt 56). Jak to ma z reguły

miejsce w przypadku interakcji między prawem unijnym a krajowymi regulacjami dotyczącymi różnego rodzaju terminów, ocena zgodności tych ostatnich z wymogami prawa UE dokonywana jest *ad casum*. Przy takiej ocenie należy mieć na względzie, że prawo do corocznego płatnego urlopu jest z punktu widzenia prawa unijnego zasadą unijnego prawa socjalnego (por. powołany wyrok TSUE z dnia 6 listopada 2018 r., C-569/16 i C-570/16) oraz – jednocześnie - prawem podstawowym (art. 31 ust. 2 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej). Z uwagi na to szczególne znaczenie prawa do corocznego płatnego urlopu w systematyce prawa unijnego oraz na traktowanie pracodawcy jako silniejszej strony stosunku zatrudnienia, z punktu widzenia prawa unijnego warunkiem skutecznego podniesienia przez pracodawcę zarzutu przedawnienia przewidzianego w prawie krajowym jest wykazanie, że pracodawca umożliwił pracownikowi skorzystanie z urlopu w naturze a pracownik z tej możliwości nie skorzystał.

Podsumowując, Sąd Najwyższy w obecnym składzie jest zatem zdania, że skarżący nie wykazał potrzeby poddania jego skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy ze względu na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych bądź ze względu na potrzebę wykładni przepisów prawa.

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 9 ust. 1 pkt 2 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

ał

